

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ข้อที่หนึ่ง เพื่อศึกษาพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดปราจีนบุรี ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดปราจีนบุรี และประการสุดท้าย เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโยบายอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลเชิงสำรวจโดยการวิจัยภาคสนาม ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ศึกษาเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2549 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประจำอำเภอ คือ โรงเรียนกบินทร์บุรี อำเภอกบินทร์บุรี ซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง อำเภอประจันตคาม ซึ่งเป็นเขตเกษตรกรรม โรงเรียนศรีมหาโพธิ อำเภอศรีมหาโพธิ ซึ่งเป็นเขตกึ่งเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม โดยโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทอง อำเภอศรีมหาโพธิ ซึ่งสังกัดโรงเรียนสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสิ้น 4 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยตนเอง (Self-administered questionnaire) รวมแบบสอบถามที่ผู้ตอบสมบูรณ์จำนวนทั้งหมด 1,106 ชุด

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรอิสระ โดยแบ่งตัวแปรเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแผนการเรียน 2. ลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน รายรับประจำวันของนักเรียน ผู้ที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3. ลักษณะอื่นๆ ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัด การมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สำหรับตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน

การวิเคราะห์ผลในการศึกษา ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Package For Social Sciences: SPSS) โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยแจกแจงความถี่ อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ในรูปตารางประกอบความเรียง สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปร ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน (Means) และวิเคราะห์ความแตกต่างของหน่วยการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis: MCA)

สรุปผลการศึกษา

1. ลักษณะข้อมูลฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (2.00 - 2.99) และนักเรียนจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งเลือกเรียนแผนการเรียนสายวิทย์ - คณิต

ลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 45.7 ปี นักเรียนส่วนใหญ่ได้รายรับประจำวันเฉลี่ยวันละ 40.0 บาท และอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ซึ่งมีสถานภาพสมรส หัวหน้าครัวเรือนส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาและประกอบอาชีพรับจ้าง โดยแต่ละครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่เฉลี่ย 5 คน

ลักษณะอื่นๆ

โรงเรียนจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนโดยการจัดนิทรรศการ / ป้ายนิเทศมากที่สุด โดยนักเรียนจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนสัปดาห์ละครั้ง

2. ข้อมูลพื้นฐานในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ลักษณะครัวเรือน

นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบริเวณโดยใช้กระเบื้องเป็นวัสดุผนังหลังคาสำหรับแหล่งที่มาของน้ำดื่ม ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น น้ำฝน น้ำบ่อ มากที่สุด ส่วนแหล่งที่มาของน้ำใช้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสัดส่วนการใช้น้ำจากแหล่งน้ำประปาสาธารณะมากที่สุด ในเรื่องของสถานที่ประกอบอาหาร ครัวเรือนส่วนใหญ่มีสถานที่ประกอบอาหารแยกเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะ

พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ส้วม ส่วนใหญ่ใช้ส้วมซึม จัดถึงน้ำที่ใช้ราดส้วมแยกกับถังน้ำหรือโถงที่ให้อาบน้ำ และพื้นห้องน้ำเป็นพื้นปูน สำหรับการกำจัดขยะ มีกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งมาเล็กน้อยที่ใช้ถังขยะที่มีฝาปิด และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำจัดขยะโดยวิธีการเผามากที่สุด ส่วน

กำจัดน้ำเสีย คร้วเรือนที่เกินครึ่งมาเล็กน้อยกำจัดน้ำเสียลงท่อระบายน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่ระบายน้ำได้ดี ไม่มีการอุดตัน

ในเรื่องของการเลี้ยงสัตว์ เกือบประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงสัตว์ โดยเลี้ยงไว้ในเล้าหรือคอกนอกบริเวณบ้านมากที่สุด และมีวิธีการกำจัดมูลสัตว์โดยการนำไปทำปุ๋ย

3. ลักษณะของพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของจังหวัดปราจีนบุรี มีพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด คือ รดน้ำหลังจากใช้ส้วม ล้างมือหลังจากปัสสาวะ หรืออุจจาระ เก็บน้ำดื่มในภาชนะที่มีฝาปิด และกวาดบ้าน / ถูบ้าน

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ปรากฏว่า นักเรียนได้ค่าเฉลี่ย 26.83 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.3 โดยนักเรียนที่ได้คะแนนน้อยสุด คือ 10 คะแนน และคะแนนมากที่สุด คือ 33 คะแนน

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Means)

สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมใน
ครัวเรือน

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับค่าเฉลี่ยพฤติกรรม อนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	การมี นัยสำคัญ	การทดสอบ สมมติฐาน
1. ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน		
1.1 นักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่าเพศชาย	★	✓
1.2 นักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีค่าเฉลี่ย พฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่า นักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ	★	✓
1.3 นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนสายวิทย์ - คณิต มีค่าเฉลี่ย พฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่า นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนศิลป์ - ภาษา	⊗	✓
2. ลักษณะส่วนบุคคลของครอบครัว		
2.1 นักเรียนที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยมีค่าเฉลี่ย พฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่า นักเรียนที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมาก	⊗	✓
2.2 นักเรียนที่ได้รายรับประจำวันแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ย พฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน	⊗	✗
2.3 นักเรียนอาศัยอยู่กับหัวหน้าครัวเรือนที่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน	⊗	✗
2.4 นักเรียนที่หัวหน้าครัวเรือนมีสถานภาพสมรส มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่านักเรียนที่หัวหน้าครัวเรือนมีสถานภาพสมรสอื่น	⊗	✓
2.5 นักเรียนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน	⊗	✗

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับค่าเฉลี่ยพฤติกรรม อนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	การมี นัยสำคัญ	การทดสอบ สมมติฐาน
2.6 นักเรียนที่หัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนสูงกว่านักเรียนที่หัวหน้า ครัวเรือนประกอบอาชีพอื่น	★	✓
2.7 นักเรียนที่อาศัยในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกใน ครัวเรือนน้อย น่าจะมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่านักเรียนที่อาศัย ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก	⊗	✓
3. ลักษณะส่วนบุคคลของโรงเรียน		
3.1 โรงเรียนที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน โดยเชิญวิทยากรมาอบรม ให้ความรู้ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่านักเรียนที่ศึกษาอยู่ ในโรงเรียนที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนโดยวิธีอื่นๆ	★	✓
3.2 นักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนมาก มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรม อนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สูงกว่านักเรียนที่มี ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม ในครัวเรือนน้อย	★	✓
3.3 นักเรียนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัย สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนบ่อยครั้ง จะมีค่าเฉลี่ย พฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนสูงกว่า นักเรียนที่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรม อนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	★	✓

★ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

⊗ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

✓ มีทิศทางเดียวกับสมมติฐาน

✗ ไม่มีทิศทางเดียวกับสมมติฐาน

4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการวิเคราะห์การจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis: MCA)

ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนหลังจากควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ที่อยู่ในแบบจำลอง พบว่า เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ที่อยู่ในแบบจำลองอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนส่วนใหญ่ลดลง

เมื่อเปรียบเทียบค่าความสามารถของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ซึ่งยังไม่มี การควบคุมอิทธิพลตัวแปรอิสระอื่นๆ (eta) และค่าแสดงความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบของตัวแปรอิสระ โดยมีการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ (beta) ผลการศึกษาปรากฏว่า ความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนมากที่สุด รองลงมาคือ การมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน และกิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนที่โรงเรียนจัด ตามลำดับ

ขณะที่ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ในแบบจำลอง เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนลดลงค่อนข้างมาก

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะ 3 แนวทาง ได้แก่ ข้อเสนอแนะส่วนครัวเรือน ข้อเสนอแนะส่วนโรงเรียน ข้อเสนอแนะส่วนชุมชน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะส่วนครัวเรือน

เมื่อพิจารณาลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนที่มีผลต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนไม่ได้เป็นตัวกำหนดที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนที่แตกต่างกัน ความสำคัญของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนน่าจะอยู่ที่การอบรมสั่งสอนของหัวหน้าครัวเรือน

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ที่สนใจควรศึกษาวิธีการอบรมสั่งสอนของหัวหน้าครัวเรือน นอกจากนี้ควรศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของครัวเรือน เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบของครัวเรือน เป็นต้น โดยอาจจะศึกษาเชิงลึก เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือน เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงและได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะส่วนโรงเรียน

จากผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนที่โรงเรียนจัดไม่ว่าจะเป็น แผ่นพับ โปสเตอร์ การจัดป้ายนิเทศ โครงการ หรือชมรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ซึ่งเป็นกิจกรรมในเชิงปฏิบัติ ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนอย่างชัดเจน เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยดังกล่าว เป็นปัจจัยส่งเสริมที่ทำให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีโครงการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียน ควรจัดกิจกรรมโดยวิธีดังกล่าว ข้างต้นเป็นประจำ

ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ที่สนใจควรศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การรักษา สุขอนามัยของโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร สนามกีฬา ฯลฯ ความเคร่งครัดของครู อาจารย์ในเรื่องการจัดระเบียบในห้องเรียน การกำจัดขยะ ฯลฯ ซึ่งอาจใช้วิธีการสังเกต และ สัมภาษณ์ครู อาจารย์ นักเรียน หรือนักการภารโรง ฯลฯ ซึ่งถือเป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญซึ่งทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนที่ดีและถูกต้อง

3. ข้อเสนอแนะส่วนชุมชน

ในการศึกษาครั้งต่อไป สำหรับผู้ที่สนใจควรศึกษาเขตที่อยู่อาศัย ได้แก่ เขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล นอกจากนี้ควรศึกษาเขตพื้นที่ ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตอุตสาหกรรม และ กึ่งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่าบุคคลที่อยู่ในเขตที่อยู่อาศัยหรือเขตพื้นที่ต่างกัน จะมีพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนแตกต่างกันหรือไม่